Cossetània

Herois de la Volta

Els protagonistes de 100 curses de llegenda

Rafael Vallbona

HEROIS DE LA VOLTA

Els protagonistes de 100 curses de llegenda

HEROIS DE LA VOLTA

Els protagonistes de 100 curses de llegenda

Rafael Vallbona

Cossetània

Primera edició: setembre del 2021

© del text: Rafael Vallbona

© de les fotografies: Arxiu Volta Ciclista a Catalunya

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Leitzaran Grafikak

ISBN: 978-84-1356-065-6

DL T 694-2021

Índex

Un retrat de la condició humana, per Rubèn Peris 9

El coratge eleva els protagonistes de la història 11

La civilització de la velocitat 12

DELS PRECURSOS A L'ERA CAÑARDO 14

- Sebastià Masdeu (1911). La dèria del pioner 16
- Josep Magdalena (1912). El primer mite 20
- Joan Martí (1913). Quan l'últim és el primer 22
- José Pelletier (1920). Primer guanyador internacional 24
- Maurice Ville (1923). Homenatge a Sants 26
- Muç Miquel (1924·1925). Glòria de campió, dignitat d'ésser humà 28
- Victor Fontan (1926·1927). Llegenda del sud-oest 32
- Mariano Cañardo (1928·1929·1930·1932·1935·1936·1939). Una personalitat única 34
- Salvador Cardona (1931). L'home-Tour que venç l'ídol 38
- Alfredo Bovet (1933). Itàlia arriba a la Volta 40
- Bernardo Rogora (1934). Quan els treballadors tenen premi 42

TOT ESPERANT LLEGENDES: POBLET I ANQUETIL 44

- Christophe Didier (1940). Luxemburg entra al palmarès 46
- Antonio Andrés Sancho (1941). As de portes endins 48
- Federico Ezquerra (1942). Dur com una pedra del camí 50

Julián Berrendero (1943·1946). L'escalador d'ulls blaus 52

Miquel Casas (1944). L'oportunitat de l'*outsider* 54

Bernardo Ruiz (1945). Un dels grans de tots els temps 56

Emilio Rodríguez (1947·1948). La UE Sants guanya a casa 58

Émile Rol (1949). El triomf del resistent 60

Antonio Gelabert (1950). La tradició ràpida i rodadora de les Illes 62

Primo Volpi (1951). Entre Coppi i Bartali 64

Miquel Poblet (1952·1960). L'èpica del guanyador incansable 66

Salvador Botella (1953·1959). De la Volta a la *maglia rosa* 70

Walter Serena (1954). La crono perfecta 72

José Gómez del Moral (1955). El més regular té premi 74

Anicet Utset (1956). Terrassa guanya la Volta 76

Jesús Loroño (1957). L'escalador amb qui no comptaven 78

Richard van Genechten (1958). Escapat del control dels líders 80

Henri Duez (1961). Un jove que sorprèn 82

Antoni Karmany (1962). Memòria viva del ciclisme de les Illes 84

Joseph Novales (1963). El petó de l'àvia desconeguda 86

Joseph Carrara (1964). El valor d'una escapada consentida 88

Antonio Gómez del Moral (1965). Deu anys després del seu germà 90

Arie den Hartog (1966). Per davant d'Anquetil 92

Jacques Anquetil (1967). En l'ocàs de la seva carrera 94

L'EDAT D'OR AMB MERCKX, OCAÑA I GIMONDI 96

Eddy Merckx (1968). La millor Volta de tots els temps 98

Mariano Díaz (1969). Dur com la pedra 102

Franco Bitossi (1970). El cor esbojarrat 104

Luis Ocaña (1971). En el darrer sospir 106

Felice Gimondi (1972). Un campió de mena irrepetible 108

Domingo Perurena (1973). Un premi per al corredor infatigable 110

Bernard Thévenet (1974). La sentència de Merckx 112

Fausto Bertoglio (1975). Ell posa Pinarello al mapa 114

Enrique Martínez Heredia (1976). La promesa es consolida 116

Freddy Maertens (1977). Des de les carreteres de Menorca 118

Francesco Moser (1978). Del principi al final 120

Vicente Belda (1979). Encapçala la reacció espanyola 122

Marino Lejarreta (1980·1989). L'estilista apassionat 124

Faustino Rupérez (1981). De pressa, de pressa 126

Alberto Fernández (1982). Una carrera estroncada 128

José Recio (1983). El campió que va baixar de la bastida 130

Sean Kelly (1984·1986). A la tercera demostra i convenç 132

Robert Millar (1985). Guanyador per tres segons 134

Álvaro Pino (1987). Domini sense gaire oposició 136

INDURAIN I LA MODERNITAT DE L'ESPORT EN LA SOCIETAT 138

Miguel Indurain (1988·1991·1992). El poder d'una era 140

Laudelino Cubino (1990). Guanyador en tres passes 144

Álvaro Mejía (1993). El primer colombià 146

Claudio Chiappucci (1994). El diable es vesteix de blanc i verd 148

Laurent Jalabert (1995). Dominador en tots els terrenys 150

Alex Zülle (1996). La Volta que li fa justícia 152

Fernando Escartín (1997). Una cursa per a un ciclista carismàtic 154

Hernán Buenahora (1998). Només apte per a escaladors 156

Manuel Beltrán (1999). El somni del gregari 158

José María Jiménez (2000). L'hora de l'escalador patètic 160

Joseba Beloki (2001). La Volta amb el Tour com a objectiu 162

Roberto Heras (2002). L'especialista en la Vuelta guanya a la Volta 164

ON VAN ELS PENSAMENTS, VAN LES PASSES 166

José Antonio Pecharromán (2003). Un somni d'aniversari 168

Miguel Ángel Martín Perdiguero (2004). Les ocasions s'han d'aprofitar 170

Iaroslav Popòvitx (2005). El nou «caníbal» que no ho va ser 172

David Cañada (2006). El campió frustrat per la mala sort 174

Vladimir Karpets (2007). Ambaixador del ciclisme rus 176

Gustavo César Veloso (2008). La cursa és viva fins al final 178

Alejandro Valverde (2009·2017·2018). Gestes que engrandeixen la Volta 180

Joaquim Rodríguez (2010·2014). La llegenda contemporània 184

Michele Scarponi (2011). Un homenatge involuntari 186

Michael Albasini (2012). De tot se'n pot treure profit 188

Daniel Martin (2013). El talent que s'aprèn a casa 190

Richie Porte (2015). Guanyador en la seva millor temporada 192

Nairo Quintana (2016). El jove talent de la muntanya 194

Miguel Ángel López (2019). El dia que es guanya el sobrenom de *Superman* 196

Adam Yates (2021). Un heroi tranquil per a la Volta centenària 198

Palmarès de les cent edicions de la Volta 201

Tots els guanyadors d'etapes 203

Un retrat de la condició humana

Rubèn Peris Latorre

President de la Volta Ciclista a Catalunya A.E.

Com gairebé tots els esports, el ciclisme actual és enormement complex. La professionalització de les organitzacions, els mitjans logístics que mouen els equips, l'entrenament científic dels corredors, la sofisticació tecnològica de les bicis, les transmissions de televisió, la competència aferrissada per tal d'obtenir resultats que satisfacin els patrocinadors o la difusió instantània de tot el que passa en aquest petit món a través de les xarxes socials han convertit aquest esport en un espectacle global de primera magnitud. Un gran circ (en el sentit artístic i festiu del terme) on sembla que tot és molt necessari per ser els millors i on, a vegades, s'oblida que, en realitat, l'únic material sensible imprescindible per progressar és l'humà: els ciclistes.

Són ells els que pateixen i gaudeixen cada etapa, els que coneixen la duresa de la carretera, els que suporten les inclemències meteorològiques, els que cauen i, ensangonats, s'aixequen immediatament i els que posen totes les esperances en uns metres d'asfalt, sabent que és poc probable que els anhels s'acompleixin. Així són les curses, com la vida: la lluita de l'ésser humà contra la natura i contra els seus propis congèneres. I la Volta a Catalunya, com totes les competicions ciclistes, no és altra cosa que la suma de les peripècies vitals de tots aquells que l'han correguda al llarg de més d'un segle.

Per retre homenatge a tots ells i reconèixer el seu caràcter únic en la vida i essencial per al ciclisme, en acomplir les primeres cent edicions la Volta ha creat i editat aquest llibre que reconstrueix la història de la cursa a partir de les vides de cadascun dels vuitanta vencedors que ha tingut. *Herois de la Volta* és una sèrie de retrats personals dels guanyadors de les cent edicions de la cursa nascuda el dia de Reis de 1911. De les seves glòries i dissorts esportives i personals, dels seus orígens humils i les seves èpoques daurades, dels somriures i els fracassos, de la solemnitat de la victòria i la tragèdia del fracàs, de la dolçor del benestar i l'amargor de l'oblit. Més enllà dels mil colors enlluernadors, de la bellesa de les imatges i de la festa esportiva, la Volta és un seguit de vides exposades als perills i les incerteses de la carretera. Del

mural panoràmic que representen totes elles se'n deriva un punt de vista de la història del ciclisme diferent del que mostren els resultats, les fredes estadístiques, els diaris o les xarxes socials. El volum que us disposeu a llegir és la història de l'esport ciclista vist des de la fortitud en el sofriment que conforma la condició humana. És un llibre en què la ment dels corredors demostra ser molt més forta que les cames, i que és realment qui les governa.

Però *Herois de la Volta* és també la recuperació de gestes que el temps ha convertit gairebé en anònimes, de cognoms que ja no enlluernen l'imaginari dels aficionats, de modestos campions que tornaven a casa en trens amb seients de fusta, amb la maleta de cartró en una mà i la seva inseparable màquina a l'altra sense que els focus no els il·luminessin, ni els diaris publiquessin fotos seves. Allò que queda quan l'efímer instant de glòria desapareix.

Cada primavera, la Volta desplega un espectacle divers i emocionant a través de les carreteres del país, i milers de persones esperen el seu pas. És un símbol de la voluntat de pervivència d'un poble i d'una cultura que venen de lluny i van més lluny encara, com va escriure Miquel Martí i Pol. Situada en la primera línia de les grans competicions ciclistes mundials, la nostra cursa porta l'empremta de modernitat, tecnologia i cosmopolitisme que han fet del ciclisme d'avui un fenomen de masses ric, divers i complex. La sortida de cada etapa és una demostració de l'alt valor afegit que ha obtingut aquest esport els darrers anys: activa el comerç i l'hostaleria, promou culturalment i turística els indrets per on passa, és un suport imprescindible per a la publicitat i projecta la imatge de país modern arreu del món. Però, per poder continuar endavant sabent on vol anar, la Volta a Catalunya mai no oblida d'on prové ni qui ha contribuït a la seva grandesa. Per això, en celebrar joiosos les primeres cent edicions de la cursa, us presentem aquest llibre. Recordant tots els que l'han guanyada rendim també honors a tots els que l'han fet possible durant més d'un segle. Explicant les vides dels ciclistes fem un retrat de la condició humana.

Perquè el ciclisme és humanisme sobre dues rodes.

Adam Yates, vencedor de l'edició número 100 de la Volta, amb els seus companys Richie Porte, segon, i Geraint Thomas, tercer.

El coratge eleva els protagonistes de la història

La tradició èpica d'una col·lectivitat es genera a partir d'accions heroiques, gestes prodigioses realitzades per persones de gran coratge i capacitat de patiment, i que són reconegudes gairebé com a divinitats pel grup. Amb el temps, aquestes actuacions es converteixen en un relat llegendari, i els seus protagonistes, en part de la mitologia que acaba per confegir una història tan real com fabulosa, tan raonada com imaginada i tan viscuda com somiada, amb la qual es basteix l'epopeia de tota aquella comunitat.

Des dels seus inicis el ciclisme és un esport propici a la construcció de llegendes basades en l'heroïcitat, l'esforç, el patiment i la capacitat per superar els elements adversos (que de vegades fa dels protagonistes semideus). Per a tots els aficionats i practicants del ciclisme, els 79 corredors que han guanyat alguna de les cent edicions de la Volta Ciclista a Catalunya pertanyen a aquesta categoria de protagonistes ardits i coratjosos. És per això que, en reflexionar sobre el llegat que l'edició número 100 de la cursa podria deixar per a la història del ciclisme, hem cregut convenient atorgar-los a ells el protagonisme. Perquè els guanyadors de les cent voltes són una part fonamental de la mitologia ciclista i un factor decisiu en la llarga vida de la Volta.

És per això que aquest llibre està exclusivament dedicat a explicar la gesta humana i llegendària de cadascun dels homes que, vencent en una o més edicions de la cursa, han contribuït a fer etern l'esport i a fer gran la història més que secular de la Volta a Catalunya.

La civilització de la velocitat

L'interès de l'ésser humà per desplaçar-se a més velocitat que la que pot agafar caminant o corrent és tan antiga com la seva existència mateix, i en aquest relat la bicicleta hi té un paper fonamental.

La història de la bicicleta comença a París, l'any 1790. El comte de Sivrac crea el celerífer, una màquina similar a un cavallet de fusta infantil, però amb dues rodes. Poc després, l'alemany Karl Drais von Sauerbronn dota aquell estrafolari invent d'una articulació per poder girar la roda davantera. Tot i impulsar-se movent els peus de forma alternativa, aquella bici corre i captiva els vianants. La primera bicicleta amb pedals és obra de Kirpatrick Macmillan, que la va fer l'any 1839, i uns anys després Dunlop va inventar una cambra de tela i cautxú i una coberta posterior per evitar que es punxés. Ja teníem la bicicleta gairebé com és avui en dia.

No satisfets del tot amb les velocitats que s'agafaven amb aquelles rudimentàries bicis, el juliol de 1857 es fabrica a Catalunya un primer vehicle a motor. A la farga Nuevo Vulcano, l'enginyer Antoni Serrallach construeix dos 'locomòbils', vehicles amb motor de vapor més semblants a màquines de tren que a automòbils. Tenen uns 10 cavalls de potència i són capaços de desplaçar-se a una velocitat de 15 quilòmetres per hora. L'any 1863 se'n fabrica un altre de similar a la Maquinista Terrestre i Marítima i tres anys després algú en veu un circulant per Manresa. El 1878 el doctor gallec Ángel Durán circula amb una bicicleta de pedals pel seu poble. És la primera bicicleta que recorre els camins d'Espanya. D'aleshores ençà la passió per la velocitat i la tecnologia que se'n deriva va en augment.

L'any de la seva fundació, el 1906, al llavors setmanari *El Mundo Deportivo* ja s'hi anuncien marques de bicicletes. Presumeixen del seu palmarès en les primeres competicions per atraure els futurs compradors. El ciclisme inaugura el màrqueting esportiu. Usuaris, comerciants i corredors conflueixen en els mateixos interessos.

El nou art modern que promou el moviment futurista es fonamenta en la màquina, la velocitat i la ciutat. Una idea que sedueix la societat de l'època.

EL CICLISME COM A MODERNITAT

El ciclisme arriba a Catalunya durant els anys vuitanta del segle xix. El primer club a crear-se és el Velo Club de Barcelona, l'any 1887. El segueixen altres clubs ciclistes a Reus, Mataró, Tarragona, Sabadell, Valls, Olot i Figueres, entre moltes altres ciutats.

El ciclisme és l'exemple perfecte de la modernitat esportiva de l'època. Sumant mecànica, tècnica i velocitat, la bicicleta és considerada un aparell lúdic propi de la civilització industrial, i els qui les condueixen poc menys que uns extravagants esnobs de casa bona.

El maig de 1893 s'inaugura a la capital de l'Alt Empordà el primer velòdrom de Catalunya, obra del club Sport Figuerense. L'any 1895 s'inauguren els velòdroms de la Bonanova, a Barcelona, i de Reus, i l'any següent el de Lleida. Les revistes El Ciclista, El Veloz i Revista de Sport comencen a donar puntual informació de les activitats esportives d'aquesta nova activitat, una de les quals, pel que fa a organització, es desenvolupa més ràpidament d'entre tots els nous esports que es comencen a practicar a Catalunya a finals del xix.

La modernitat social aporta la descoberta i la passió per l'esport, la fascinació per la tecnologia i la capacitat

de l'ésser humà per superar els límits de la natura i el propi cos. L'associacionisme, que ja s'ha implantat fort a Catalunya, aporta les estructures organitzatives i emprenedores i el capital humà. Tots els elements conflueixen.

LA VOLTA COM A EPOPEIA

L'any 1908 ja es parla d'organitzar una cursa ciclista ambiciosa: una volta a tot Catalunya. Després d'un temps de tempteig sense cap resultat, el dia 14 d'octubre de 1910, el Club Deportivo de Barcelona convoca al seu local constructors i comerciants de bicicletes i tots els elements la participació dels quals és fonamental per a l'èxit del projecte. Qui ha desenterrat el que semblava una idea oblidada i encapçala la iniciativa és Miquel Artemán, redactor de ciclisme d'*El Mundo Deportivo*.

El director del periòdic, Narcís Masferrer, aplaudeix la idea i li dona suport. Jaume Grau, propietari d'El Mundo Deportivo, també consta entre els promotors. L'equip d'emprenedors que organitzen la primera Volta es completa amb Francisco A. Canto Arroyo, Ramon Torres, Josep Almirall, Francesc Abadal, Manuel Creus, Frederic Casanovas, Eduard Camps, Pere Catasús (president del Club Deportivo de Barcelona), Carles Galzeran, Josep Banús i uns quants abnegats més.

Es decideix que la Volta Ciclista a Catalunya tingui categoria nacional, estigui reservada tant a professionals com a amateurs amb llicència de la Unión Velocipédica Española i es corri segons les regles d'aquesta entitat. Com que no hi ha bones carreteres per anar de Lleida a Girona, la comissió organitzadora opta per fer un recorregut de Barcelona a Tarragona (97 km), d'aquesta ciutat a Lleida (111 km), i una darrera etapa entre la capital del Segrià i Barcelona (157 km). Per fer la competició més dura, i per tant més emocionant i èpica per als lectors d'El Mundo Deportivo (seguint l'exemple del que ha fet Henry Desgrange incorporant alguns colls dels Pirineus al Tour per augmentar les vendes del diari l'Auto, organitzador de la cursa), es decideix celebrar la primera Volta a principis de gener de 1911. La sortida de Barcelona es fa el dia de Reis des de l'avinguda de la Reina Elisenda, just a l'alçada de la plaça de Sarrià.

Si a la lògica duresa de les carreteres d'aquells temps hi afegim les inclemències meteorològiques de l'època de l'any, es dona per descomptat que la primera edició de la Volta serà una empresa només a l'abast d'autèntics atletes, individus dotats d'un gran coratge.

La sortida es fa sota una cortina de pluja que no remet fins gairebé Tarragona. El glaç envaeix la calçada en alguns trams de la segona etapa de manera que provoca caigudes i, el més preocupant per als corredors, abonyegament de rodes i quadres. I la tercera etapa es disputa amb un fortíssim vent de cara que fatiga fins l'extenuació els corredors. Però el velòdrom de Sants és ple de gom a gom d'una gentada impacient que vol aplaudir i victorejar els herois dels nous temps.

En Sebastià Masdeu guanya la primera i la darrera etapa, i en un tres i no res tothom coneix ja el seu nom i les seves gestes. Comença així un relat èpic que converteix el ciclisme en un esport de masses.

Dels precursors a l'era Cañardo

El naixement de la Volta Ciclista a Catalunya, l'any 1911, és un fidel reflex de la vocació de modernitat de l'època. Els avenços tecnològics del segle, la ràpida industrialització i la consolidació d'una burgesia emergent i d'una classe obrera organitzada creen l'atmosfera adequada perquè les darreres tendències socials i culturals tinguin una bona acollida a Catalunya.

El dia de Reis de 1911, gràcies a l'empenta d'*El Mundo Deportivo*, la primera edició de la Volta a Catalunya surt de Barcelona. Plou tot el dia i fa un fred que pela. Hi ha pocs corredors, les bicicletes es fan a mà i les carreteres a penes són camins de carro arreglats, però la força dels pioners és superior als entrebancs. Són aquests primers anys intrèpids els que fan que la cursa continuï existint cent edicions després. La voluntat dels primers participants, l'audàcia dels guanyadors i la glòria dels noms que queden per sempre en la memòria del públic són la forja que vincula la Volta amb la societat catalana.

Sebastià Masdeu, Josep Magdalena i Joan Martí són els precursors, els fonaments d'aquesta obra col·lectiva; Mariano Cañardo és el mite que consolida una era, que converteix el ciclisme en un esport de masses i que fa que la cursa sigui un senyal d'identitat del país.

El 8 de gener de 1911 una gentada espera impacient els corredors al velòdrom del carrer Sant Jordi de Sants. El públic d'avui, cent edicions després, continua aplaudint els hereus d'aquells valents als carrers i carreteres de Catalunya, per televisió o per les xarxes socials. Els temps passen i, gràcies als precursors, les bicicletes queden.

Sebastià

MASDEU

1911

1911

Sebastià Masdeu. La dèria del pioner

Es diu que, en acabar una de les primeres etapes pirinenques de la història del Tour, els corredors Georget i Crupelandt es troben un xicot tan enfredorit i famèlic que el conviden a sopar amb ells a la fonda. Mentre devora una sopa, els explica que ha vingut des de Tarragona amb només dotze pessetes a la butxaca per veure tres etapes, i que té la il·lusió de ser ciclista professional. El jove es diu Sebastià Masdeu i Menasanch, i l'any 1911 guanya la primera edició de la Volta Ciclista a Catalunya. La història dels pioners de l'esport sovint es mou en el fabulós terreny de la llegenda. L'extrema duresa de les primeres competicions hi contribueix. Aquest és el cas de la vida d'en Masdeu, a qui els aficionats de l'època anomenen "el Tárraco", per haver nascut en aquella ciutat cap a 1889.

> En Sebastià Masdeu va començar a córrer en bicicleta amb el club ciclista El Pedal. Dos anys després participa en la primera edició de la Volta Ciclista a Tarragona i hi queda sisè. Però, obstinat en ser corredor professional, fa mans i mànigues per inscriure's a la primera edició de la Volta.

En Sebastià Masdeu, un noi alt, de front ample i mirada fixa en l'horitzó, comença a córrer en bicicleta amb el club ciclista El Pedal, amb el qual es proclama campió provincial el 1906. Dos anys després participa en la primera edició de la Volta Ciclista a Tarragona i hi queda sisè. Però, obstinat en ser corredor professional, fa mans i mànigues per inscriure's a la primera edició de la Volta.

Finalment, són 34 participants el fred matí del dia de Reis al pont de Sarrià, punt de sortida de la primera etapa de la cursa. Des del 2011, any del centenari, una placa recorda els pioners de la Volta Ciclista a Catalunya. El dia de la inauguració, el seu net representa la memòria del primer campió.

El jove Sebastià s'imposa a la primera etapa, de 97 quilòmetres i amb final a Tarragona. La seva ciutat el rep amb entusiasme. La segona etapa, de 111 quilòmetres entre Tarragona i Lleida, és guanyada per Cesáreo Ruiz. La victòria final s'ha de decidir a la darrera etapa, amb final a Barcelona i uns duríssims 157 quilòmetres per les carreteres de terra de l'època.

Ruiz no pot seguir el ritme dels que van al davant: Masdeu, Vicente Blanco (coix i primer espanyol en córrer el Tour de França) i Josep Magdalena. A Barcelona, exhaust, en Sebastià Masdeu creua la meta situada al velòdrom del carrer de Sant Jordi en primer lloc i guanya l'etapa i la cursa. El públic es llença a la pista enfervorit. Pel camí ha perdut una sabatilla en travessar una riera plena de llot, però un pagès li ha deixat la seva espardenya i així, amb una sabata i una espardenya, recuperat el temps perdut, atrapa els companys i els venç. Només 22 dels 34 corredors acaben la competició. Tots mereixen ser considerats els primers herois de la Volta. N'hi ha que arriben amb hores de retard, quan els guanyadors ja celebren el triomf amb un bon àpat gràcies a les 500 pessetes de premi al guanyador. En Sebastià recorda aquell sopar a la fonda d'un poble pirinenc, quan anuncià a aquells dos ciclistes que ell també seria professional. Aquell mateix any queda tercer al campionat d'Espanya.

Il·lusionat i amb l'aurèola de ser el campió, en Sebastià s'inscriu l'any següent a la segona edició de la Volta,

però la sort li és adversa. Assetjat per nombroses avaries i alguna caiguda que li afecta més la moral que el cos, acaba retirant-se amargament. La seva mirada alta i decidida ja no solcarà més l'horitzó de la carretera marxant al davant d'una cursa. El somni s'esllangueix, el palmarès es tanca aquí.

Però, un cop retirat, segueix vinculat al ciclisme i, fent el cor fort, a partir de 1939 accepta la direcció de la Volta. Són temps difícils. Molts ciclistes han mort o són a l'exili o a la presó, la Guerra Mundial impedeix la participació de corredors estrangers, les carreteres estan malmeses pels bombardeigs i no tothom disposa d'una bicicleta per córrer ni diners per mantenir-se. Malgrat que només hi ha quaranta inscrits, les autoritats volen fer una sensació de normalitat i imposen la celebració de la dinovena edició

“Un cop retirat segueix vinculat al ciclisme i, fent el cor fort, a partir de 1939 accepta la direcció de la Volta. Són temps difícils. Molts ciclistes han mort o són a l'exili o a la presó, la Guerra Mundial impedeix la participació de corredors estrangers, les carreteres estan malmeses pels bombardeigs i no tothom disposa d'una bicicleta per córrer ni diners per mantenir-se.”

de la Volta. Durant l'etapa en què dirigeix la cursa, la competició es consolida en les dates de mitjans de setembre, que es mantenen fins al 1995.

L'any 1945 la Volta celebra la XXV edició amb una cursa extraordinària. Són catorze etapes, dues amb dos sectors, i es recorre tot el país. Per una vegada ningú no pot dir que no ha vist passar la Volta a prop de casa seva. El fundador, Miquel Artemán, és l'encarregat de donar la sortida. Al seu costat, els primers guanyadors, Sebastià Masdeu, Josep Magdalena i Joan Martí, els primers herois de la cursa i del ciclisme català, són aclamats pels més de 20.000 espectadors que omplen Montjuïc.

Sebastià Masdeu i Menasanch, “el Tárraco”, mor el 1964. L'any 1970 se li ret un homenatge pòstum.

Josep
MAGDALENA
1912

1912

Josep Magdalena. El primer mite

En guanyar la segona edició de la Volta a Catalunya vencent en totes tres etapes —una gesta impensable en el difícil ciclisme dels anys deu—, el barceloní Josep Magdalena i Lafuente es converteix en el primer mite de la història del ciclisme català. Nascut a Barcelona el 1889, amb només dinou anys ja es proclama campió d'Espanya amateur, i guanya les curses de 50 i 100 km de la Unión Velocipédica Española. L'any 1910 repeteix l'èxit a la cursa de 50 km i es proclama campió d'Espanya absolut.

Aquests èxits el converteixen en el màxim candidat a emportar-se el triomf a la primera edició de la Volta, però es troba al davant amb un Sebastià Masdeu que es mostra molt superior, i s'ha de conformar amb el segon lloc a la general. L'any següent torna disposat a vèncer en una cursa que, des del primer dia, desperta un enorme interès entre el públic, que comença a fer córrer de boca en boca els noms dels corredors més importants.

En la segona edició, la Volta es trasllada als dies 6, 7 i 8 d'abril, dates amb una meteorologia més benigna. Les etapes discorren entre Barcelona i Manresa (127 km), de la capital del Bages fins a Lleida (128 km) i d'aquí a Barcelona de nou (171 km). En una demostració de qualitats mai abans vista, Josep Magdalena guanya les tres etapes. La primera després que el seu company de fuga, Otilio Borràs, pateixi unes fortes rampes pujant el coll de la Mata. La segona la vença en un intens esprint als Camps Elisis lleidatans amb Antonio Crespo, i la tercera en un altre ajustat esprint final al nou velòdrom de Sants.

Sebastià Masdeu, brillant guanyador de la primera edició, no pot acabar. Assetjat per nombroses avaries i alguna caiguda acaba retirant-se amargament. La gentada que omple els vorals de les carreteres esperant el pas dels ciclistes gaudeix de valent amb la narració d'aquelles aventures que en fa *El Mundo Deportivo*. Aquest mateix 1912 Magdalena es proclama de nou campió d'Espanya en ruta. És el ciclista més en forma del moment.

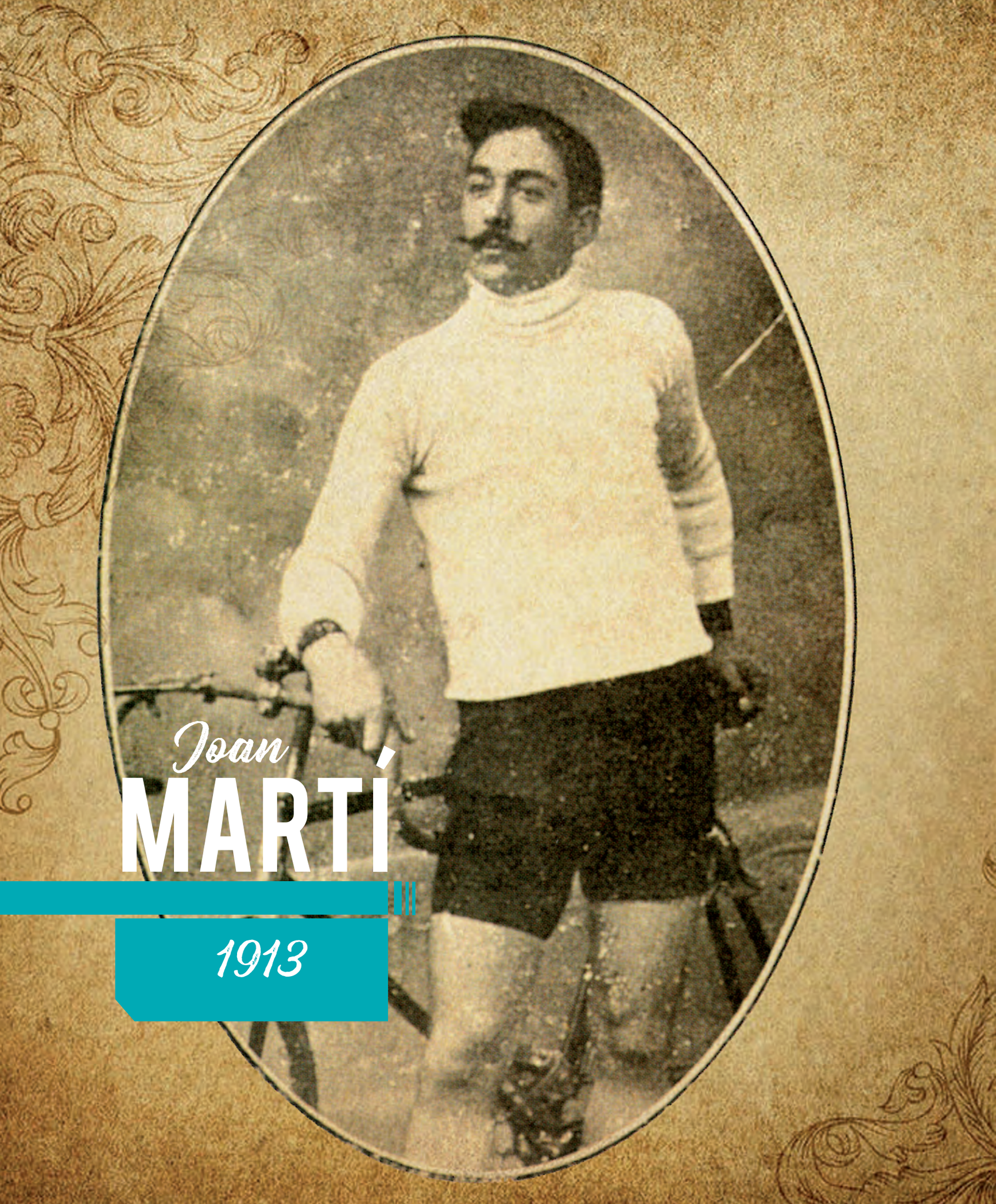
La Volta de 1913 presenta dues novetats: passa a celebrar-se al setembre i té una primera i demolidora etapa de 190 quilòmetres entre Barcelona i Lleida passant per Tarragona. Perdre gaire temps en aquesta etapa vol dir quedar pràcticament descartat per al triomf final, ja que serà molt difícil recuperar-lo a les altres dues, més curtes, que porten els corredors a Manresa i Barcelona. Per en Magdalena és l'objectiu principal de la temporada, però trenca la forquilla a causa d'una forta caiguda, de la qual en surt gairebé il·lès, i ha d'abandonar. Aquesta temporada s'ha de conformar amb la victòria en dues etapes de la nova Vuelta Ciclista a las Vascongadas y Navarra, amb el triomf a les Sis Hores de Sants, fent parella amb Rubio, i a la gran cursa de Granollers.

> “Com el relat fabulós de l'obra dels deus, la seva gesta a la Volta de 1912 és evocada durant molts anys pels aficionats més veterans.”

Després d'un parèntesi de 1914 a 1919, la Volta torna l'any 1920 amb caràcter internacional i amb cinc etapes. En Josep Magdalena, que no ha deixat de guanyar curses durant aquests anys, com el campionat de l'Sport Ciclista Català, la copa Challenge Stadium, la cursa d'Igualada o la copa Montpeó, a més de quedar en tercer lloc als campionats d'Espanya de 1914, 1915, 1916 i 1917, té totes les esperances posades en la gran competició catalana per etapes. Sap que els francesos Pelletier i Nat seran els seus rivals més difícils i està disposat a deixar la pell a la carretera, però no compta amb els imponderables: de nou una avaria l'obliga a posar peu a terra en plena ascensió al coll de Santigosa, que s'estrena al traçat de la Volta.

Un cop retirat de les competicions, en Magdalena treballa amb la Unió Esportiva Sants en l'organització de la prova que tant estima i que li ha donat glòria i llàgrimes a parts iguals. També ocupa càrrecs a la Federació Catalana de Ciclisme. I, quan fa cinquanta anys, la Volta li ret un sentit homenatge.

Josep Magdalena i Lafuente, model i exemple per als ciclistes catalans dels temps més heroics i difícils d'aquest esport, mor a Barcelona el 1977. Com el relat fabulós de l'obra dels deus, la seva gesta a la Volta de 1912 és evocada durant molts anys pels aficionats més veterans.

Joan MARTÍ

1913

1913

Joan Martí. Quan l'últim és el primer

En Joan Martí i Viñolas (la Garriga, 1887-1978), conegut com "en Martí de la Garriga", és un personatge popular en els ambients ciclistes de principis de segle. Després de guanyar la Copa Stadium amb una ciclo Sanromà de pinyó fix equipada amb pneumàtics Continental, es troba en plena forma per intentar vèncer la Volta de 1912. Però durant la segona etapa, entre Manresa i Lleida, l'acusen d'haver fet drecera entre Sant Fruitós de Bages i Manresa, i el penalitzen tot enviant-lo a l'última posició de l'etapa. El corredor protesta enèrgicament assegurant que no hi ha proves, i jura i perjura que es revenjarà. I ho fa l'any següent, i amb quina bravura.

La temporada de 1913 és la de la seva glòria. Entrena amb duresa tota la primavera, i és dels primers a tenir present la importància de la dieta en la pràctica de l'esport. La combinació de fruita, sucre i cafè que pren abans de competir és el que es podria qualificar com la prehistòria de les begudes isotòniques. A l'agost venç la Vuelta Ciclista a las Vascongadas y Navarra; queda segon i tercer en dues etapes i en guanya una. Així es proclama també campió d'Espanya, ja que la cursa inclou el campionat estatal. A primers de setembre està a punt per assaltar la Volta, i s'hi inscriu amb la idea fixa de guanyar-la i recuperar el prestigi vexat per la desqualificació de l'any anterior.

La primera etapa, de Barcelona a Lleida passant per Tarragona, amb 190 quilòmetres, és la més llarga i dura que s'ha fet mai a la cursa. Al control de pas de Tarragona perd nou minuts respecte d'Antonio Crespo i Josep Magdalena, però al coll de Lilla el de la Garriga llença un atac en tromba i desbanca Crespo. Magdalena cau a un camp de conreu i ha d'abandonar perquè la bicicleta queda malmesa. A Montblanc, Antonio Crespo, que ha baixat el coll a tota metxa intentant capturar Martí, es precipita per un terraplè de dos metres. La bicicleta té el quadre torçat, però ni això ni els cops i les ferides l'impedeixen continuar la seva enfollida i inútil persecució: en Joan Martí entra tot sol als Camps Elisis lleidatans amb 23 minuts d'avantatge. Antonio Crespo guanya les dues etapes restants, però només pot recuperar sis minuts a Joan Martí, que es proclama vencedor de la tercera edició de la Volta a Catalunya amb un domini abassegador, i amb pinyó fix quan la majoria ja duien roda lliure. És la força que li neix de la ferma voluntat de restituir l'honor tacat l'any anterior.

Diuen les cròniques d'*El Mundo Deportivo* que, un cop guanyada la Volta i rescabalat de l'acusació de fer trampes, en Martí es retira a conrear els seus camps de la Garriga i les Franqueses i no vol saber res del ciclisme professional. El cert és que l'esclat de la Gran Guerra, l'estiu següent, l'impedeix de participar al Tour i l'aboca a la retirada definitiva. Però en Joan no es desvincula del ciclisme. No diu mai que no a cap acte o cursa on es reclami la seva presència. A primers de 1961 és homenatjat en un sopar junt amb en Josep Magdalena i en Sebastià Masdeu; són els pioners de la Volta. Uns mesos després presideix, amb en Mariano Cañardo, el Critèrium de campions que es disputa al passeig de la Garriga. L'any 1975 l'Ajuntament li ret un homenatge per la trajectòria esportiva, i en agraïment per haver cedit una casa de la seva propietat a la vila per ser destinada a activitats culturals. Avui és la seu de l'escola d'art municipal. I encara el 1977, amb noranta anys, espera a peu de meta en Freddy Maertens, guanyador de l'etapa de la 57a edició de la Volta que acaba al seu poble.

> "És dels primers a tenir present la importància de la dieta en la pràctica de l'esport. La combinació de fruita, sucre i cafè que pren abans de competir és el que es podria qualificar com la prehistòria de les begudes isotòniques."

Un any després, el 17 de setembre de 1978, mor. En Joan Martí és enterrat al cementiri de la Doma, un conjunt romanicogòtic de la Garriga que inclou l'església de Sant Esteve i el cementiri. A la seva tomba hi ha un relleu escultòric que representa el campió l'any 1913, la seva temporada més triomfal, quan *El Mundo Deportivo* el rebateja com "el Lleó de la Garriga".

José PELLETIER

1920

1920

José Pelletier. Primer guanyador internacional

En José Pelletier, nat el 1888 a Artaix, un poble del departament de Saona i Loira, es presenta el dia 25 de setembre de 1920 a l'estació del tramvies de Sant Martí, lloc d'inici de la quarta edició de la Volta Ciclista a Catalunya, pensant si deu ser veritat el que diuen els seus col·legues de pedal: que guanyarà la cursa catalana amb una sola cama, de tan superiors com es consideren els corredors francesos. "Le Pépin de Grantout", com li diuen, és professional des de 1913, tot i que fins a l'any 1919 no ha estrenat el seu palmarès amb victòries a la Dijon–Lió, la Volta a Tarragona i el Circuit de Finisterre. Arriba a Barcelona amb l'aurèola d'haver quedat dotzè al Tour el juliol anterior.

Amb el seu aspecte desolat i taciturn, el ciclista comprova que els dos bidons d'alumini que pengen del manillar estan plens, i pren la màquina per la tija de la direcció mentre camina en silenci cap a la línia de sortida. No s'ho creu gens ni mica, això que guanyarà amb facilitat. Ja s'ha pelat els genolls a la París–Roubaix de 1913 i només ha estat 69è, tot i que a la París–Bourges del mateix any ha fet cinquè. És clar que no es pot comparar la dificultat d'aquesta cursa amb la de l'Infern del Nord. Pensa en això i en els 620 quilòmetres que li esperen a les terribles carreteres catalanes. Es gira quan algú el crida; és un fotògraf que li fa una instantània. Hi sortirà seriós i concentrat, com sempre.

Si ens atenem als resultats, efectivament, en Pelletier guanya la Volta amb facilitat. És el primer estranger a ferho en la primera edició internacional de la cursa. Venç en les quatre primeres etapes i només aixeca el pedal a l'esprint de la darrera, quan ja té el triomf al sac, per permetre la victòria al seu compatriota José Nat. En Jaume Janer, que aquell estiu ha estat el primer català en córrer el Tour, acaba tercer. I poca història més. Els corredors francesos són millors que els locals, cal reconèixer-ho. Abans que arrenqui la Volta, els participants al Tour ja escalen els Pirineus. Els porten uns anys d'avantatge.

Però el vencedor no és un home vanitós. Reconeix la dificultat de la prova i la qualitat dels seus 34 rivals. Això sí, es queixa que els premis són minsos. Aquell mateix any guanya la Sant Sebastià–Madrid i el gran premi de l'Aurore de Ginebra, més ben pagats, però la Volta a Catalunya és l'èxit més important del seu llarg palmarès que es perllonga fins al 1928, quan es retira del tot. L'any 1921 ha d'abandonar al Tour, el 1922 queda en quinzè lloc, i el 1927 el vintè. Entremig, dues Marsella–Lió (1921 i 1922) i una llarga tirallonga de curses menors, però no menys dures. El 1923 torna a la Volta. Les carreteres catalanes han millorat força, els premis augmenten i la competència dels participants, locals i forans, és més dura. Pelletier només pot guanyar la tercera etapa, entre Manresa i Figueres, i queda segon al final. El mateix any ha quedat cinquè a la Madrid–Santander i 28è a la París–Roubaix. La clàssica de les llambordes és una de les seves curses preferides, tot i que sap que mai no la guanyarà.

Torna a la Volta el 1926, l'edició més llarga i dura de la història. Sis etapes i més de mil quilòmetres per bona part del territori català. La lluita és ferotge, i hi ha etapes en què se surt a quarts de cinc de la matinada. Sense forces, en José Pelletier tira la tovallola abans d'acabar. El ciclis-

“Amb el seu aspecte desolat i taciturn, el ciclista comprova que els dos bidons d'alumini que pengen del manillar estan plens, i pren la màquina per la tija de la direcció mentre camina en silenci cap a la línia de sortida. No s'ho creu gens ni mica això que guanyarà amb facilitat.”

me dels nous líders com Victor Fontan, Muç Miquel o un jove prometedor que es diu Mariano Cañardo és ja massa dur per a ell. L'any 1928 es retira amb un total de 22 victòries. És el primer ídol internacional en participar a la Volta.

José Pelletier, el corredor seriós i retret que apareix a les fotos de la premsa de l'època, mor el febrer de 1970, als 82 anys, a la seva vila natal d'Artaix.

Maurice
VILLE
1923

1923

Maurice Ville. Homenatge a Sants

Uns dies després d'acabada la Volta de 1923, que ha guanyat amb tota claredat, en unes declaracions a la premsa Maurice Ville reconeix que l'han sorprès de manera molt positiva els corredors locals. A França li havien dit que guanyaria la Volta sense suar, però Ville reconeix que no li ha estat gens fàcil, sobretot per la categoria i el valor del jove Muç Miquel: «Serà un gran campió», diu el francès, «té un coratge fora del comú i una intel·ligència que ha de ser tinguda en compte». És la primera vegada que el ciclisme internacional reconeix públicament els mèrits i les qualitats dels corredors catalans, tot un homenatge a la tasca de la jove Unió Esportiva de Sants, nascuda l'any abans de l'acord entre el FC Internacional, el Centre d'Esports de Sants, el Club Velo de Sants i el Club Ciclista Nou Velòdrom per impulsar l'esport sota unes úniques sigles.

A la sortida de Montjuïc, el seu rostre angulós, de pòmuls ossuts, i la mirada profunda, fixada en la carretera, causen respecte entre els 53 competidors restants, amb digna participació internacional, i la destacada representació de la premsa. La Volta es corre entre maig i juny amb quatre etapes: Barcelona–Reus (168 km), Reus–Manresa (160 km), Manresa–Figueres (172 km) i Figueres–Barcelona (140 km). Tothom destaca la millora significativa de les carreteres, fet que permet arribar a velocitats mitjanes de més de 38 km per hora, circumstància que afavoreix la força de Maurice Ville. El francès guanya a Reus, Manresa i Barcelona. La tercera etapa la guanya el seu compatriota José Pelletier, que, amb José Nat, completen el podi. El lleonès Victorino Otero és quart i el jove Muç Miquel cinquè. Els francesos dominen, però suen. I molt. Això sí, s'emporten tots els premis en metàl·lic: 2.000 pessetes per al guanyador i 150 pessetes per cada etapa conquerida.

> “A la sortida de Montjuïc el seu rostre angulós, de pòmuls ossuts, i la seva mirada profunda, fixada en la carretera, causen respecte entre els 53 competidors restants, amb digna participació internacional, i la destacada representació de la premsa.”

Nascut l'any 1900 a Saint-Denis, a la conurbació metropolitana de París, Maurice Ville és un jove fort i esportiu, que aviat s'apassiona per l'esport de moda: el ciclisme. El 1920 guanya la Poitiers–Saumur–Poitiers, el 1922 el circuit d'Alençon i l'any següent ja guanya la Volta, la París–Saint-Étienne i una etapa al Tour du Midi, raó per la qual tothom li augura un futur brillant al Tour de França.

Comença la temporada 1924 guanyant el Tour de Vaucluse i assolint el segon lloc a la París–Roubaix. Al juliol ho té tot a punt per fer un gran paper al Tour. L'arrencada és extraordinària: queda segon a la primera i a la segona etapa, però acaba abandonant junt amb el guanyador de l'any anterior, Henri Pélissier. En una etapa en condicions meteorològiques terribles, Henry Desgrange, director de la cursa, els sanciona per fer servir un segon jersei per abrigar-se. Tots dos es retiren de la cursa en senyal de protesta. Mesos després es reuneixen amb un periodista de *Le Pétit Parisien* i li expliquen les misèries del Tour: portar un segon jersei està prohibit, però l'organització fa la vista grossa davant del fet que els ciclistes es dopin a voluntat amb estricnina, cocaïna, cloroform i tota mena de píndoles. És el preu que cal pagar per mantenir l'èpica de l'espectacle: etapes de 400 quilòmetres, infeccions i penúries físiques de tota mena, desnivells insuperables...

Maurice Ville, un dels primers defensors de l'honestedat del ciclisme, no torna al Tour, però sí que ho fa a la Volta. Després de seguir guanyant curses d'un dia a França i Bèlgica, l'any 1927 corre de nou a Catalunya, escenari del seu èxit més important. Venç a la primera etapa, entre Barcelona i Tortosa, de 213 quilòmetres, però les forces no l'acompanyen en les set restants. Hi ha un jove, anomenat Mariano Cañardo, que pressiona molt els ciclistes francesos; un altre corredor amb «un coratge fora del comú i una intel·ligència que ha de ser tinguda en compte», com el mateix Ville ha dit anys abans de Muç Miquel. Entén que ha arribat l'hora de retirar-se, els joves empenyen fort. Maurice Ville viu a Bobigny fins que mor el 1982.